

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ РІВНІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ У ПСИХОДИНАМІЧНІЙ ПАРАДИГМІ

Матюніна Д. С.

аспірантка кафедри психологічного
консультування та психотерапії
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
ORCID ID: 0000-0002-7155-3740

У статті здійснено системний аналіз теоретичних засад вивчення рівнів організації особистості в межах психодинамічної парадигми, що має ключове значення для сучасної клінічної психології та психотерапії. Розглянуто основні характеристики невротичного, прикордонного й психотичного рівнів функціонування, які визначають специфіку внутрішніх психологічних процесів та впливають на поведінкові стратегії особистості. Особливу увагу приділено критеріям диференціації, а саме: ступеню інтеграції ідентичності, характеру й зрілості захисних механізмів, рівню контролю імпульсивності, а також реалістичності сприйняття.

У статті узагальнено внесок провідних теоретиків, зокрема О. Кернберга, Н. Мак-Вільямс, Д. Гілла та інших учених, які зробили значний внесок у формування структурного підходу. Показано, що визначення рівня організації особистості має високу діагностичну та прогностичну цінність, оскільки сприяє точнішому встановленню психодинамічної структури особистості та дає змогу розробляти більш адресні стратегії психокорекції і психотерапевтичної роботи.

Актуальність дослідження зумовлена складними соціальними умовами сучасності: війною, масовими втратами, станом невизначеності та зростанням психологічної вразливості населення. Вивчення рівнів організації особистості необхідне для розуміння процесів адаптації, подолання травматичного досвіду, пошуку внутрішніх ресурсів та розробки ефективних програм підтримки.

Результати дослідження мають як теоретичне, так і практичне значення: вони поглиблюють психодинамічні уявлення про особистісне функціонування та відкривають нові перспективи для вдосконалення психотерапевтичної практики в умовах кризових реалій. Водночас стаття окреслює напрями подальших емпіричних досліджень, спрямованих на вивчення взаємозв'язку між рівнем організації особистості та ефективністю копінг-стратегій. Отримані результати можуть бути інтегровані у програми психологічної реабілітації для постраждалих від війни. Так, робота поєднує теоретичний аналіз і практичну орієнтацію, що підсилює її наукову та соціальну значущість.

Ключові слова: психодинамічна парадигма, психотерапія, реабілітація, внутрішні ресурси, рівень організації особистості, невротичний рівень, прикордонна організація, психотична організація, психологічний захист, ідентичність.

Matiunina D. S. Features of studying levels of personality organization in the psychodynamic paradigm

The article provides a systematic analysis of the theoretical foundations of the study of levels of personality organization within the psychodynamic paradigm, which is of key importance for modern clinical psychology and psychotherapy. The main characteristics of the neurotic, borderline, and psychotic levels of functioning are considered, which determine the specificity of internal psychological processes and influence the behavioral strategies of the individual. Particular attention is paid to the criteria of differentiation, namely: the degree of identity integration, the nature and maturity of defense mechanisms, the level of control of impulsivity, and the realism of perception. The article summarizes the contribution of leading theorists, in particular O. Kernberg, N. McWilliams, D. Gill, and other scientists who have made a significant contribution to the formation of the structural approach. It is shown that determining the level of personality organization has high diagnostic and prognostic value, as it contributes to a more accurate establishment of the psychodynamic structure of the personality and allows developing more targeted strategies of psychocorrection and psychotherapeutic work.

The relevance of the study is due to the complex social conditions of modernity: war, mass casualties, a state of uncertainty and increased psychological vulnerability of the population. The study of the levels

of personality organization is necessary for understanding the processes of adaptation, overcoming traumatic experiences, finding internal resources and developing effective support programs.

The results of the study have both theoretical and practical significance: they deepen psychodynamic ideas about personal functioning and open up new prospects for improving psychotherapeutic practice in crisis realities. At the same time, the article outlines the directions of further empirical research aimed at studying the relationship between the level of personality organization and the effectiveness of coping strategies. The results obtained can be integrated into psychological rehabilitation programs for war victims. Thus, the work combines theoretical analysis and practical orientation, which enhances its scientific and social significance.

Keywords: *psychodynamic paradigm, psychotherapy, rehabilitation, internal resources, level of personality organization, neurotic level, borderline organization, psychotic organization, psychological defense, identity.*

Вступ. Нині внаслідок воєнних дій в Україні постає питання дослідження рівнів організації особистості, що допоможе краще проживати втрати та шукати шляхи адаптації до стресового середовища. Дослідження глибинних структур особистості, які зумовлюють стійкість до стресів, емоційних реакцій, способи взаємодії зі світом та індивідуальні особливості переживання психотравматичних подій. Це дослідження дає розуміння, як саме людина реагує на стрес і травму, а саме через які механізми захисту або патерни мислення дає змогу формувати індивідуальні стратегії підтримки, розвивати адаптивні копінг-стратегії, зміцнювати психічну стійкість до майбутніх труднощів. Особливої уваги для дослідження набуває психодинамічний підхід, який розглядає та вивчає особистість як цілісну систему, яка сформувалася під впливом раннього досвіду, певних механізмів захисту й інтеграції ідентичності. У межах цієї парадигми вагоме місце посідає концепція рівнів організації особистості, що дає змогу глибше зрозуміти як патологію, так і нормативні прояви функціонування психіки. Розгляд дослідження рівнів організації особистості в психодинамічній парадигмі досліджує в глибокому теоретичному й практичному потенціалі для розуміння внутрішнього психічного устрою людини, її реакцій на травму, втрату, стрес, а також механізмів адаптації [1].

Глибинний аналіз внутрішнього світу особистості в психодинамічному підході досліджує несвідомі процеси як велику частину психічного життя, яка відбувається поза усвідомленням, але має потужний вплив на поведінку, емоції, вибори. Відображення в різних рівнях організації особистості відбувається так: на невротичному рівні здатність усвідомлювати внутрішні конфлікти й розуміти

причини поведінки (несвідоме частково доступне).

На прикордонному рівні менша здатність інтегрувати суперечливі аспекти досвіду, часте використання розщеплення («або чорне, або біле»), несвідоме витісняється в сильні емоційні реакції. На психопатичному рівні відбуваються глибокі порушення сприйняття реальності, несвідоме «проривається» в галюцинації, марення, порушення «Я» [1].

Дослідження раннього досвіду в психодинамічному підході в різних рівнях організації особистості відображається так, що особистість формується у взаємодії дитини з її первинними об'єктами, а саме з батьками в перші роки життя. На невротичному рівні організації особистості це відображається у здатності до прив'язаності, сформовані межі між внутрішнім і зовнішнім світом. На прикордонному рівні відображається в нестійких стосунках, страху покинутості, чорно-білому сприйнятті інших. На психопатичному рівні відображається у слабкій або фрагментованій структурі «Я», також у порушенні здатності відрізняти фантазію від реальності [1].

Методи та методики дослідження. Використано методи теоретичного аналізу науково-психологічної літератури, узагальнення й систематизацію інформації щодо проблеми вивчення впливу рівнів організації особистості на здатність до саморегуляції у психодинамічній парадигмі, методи узагальнення практичного досвіду діяльності.

Результати та дискусії. Вивчення внутрішніх конфліктів у різних рівнях організації особистості досліджується як зіткнення протилежних потреб, імпульсів, норм, які особистість не може інтегрувати.

Відображення на різних рівнях організації особистості відбувається так: невротич-

тичний рівень (конфлікти усвідомлювані, але болісні), особистість використовує зрілі захисні механізми психіки, як-от раціоналізація або сублімація. На прикордонному рівні конфлікти неусвідомлені, сприймаються як викликані «іншими», захисти примітивні, відбувається розщеплення або проєкція. На психопатичному рівні спостерігається, що конфлікти не інтегровані, часто дезорганізовані у вигляді психотичних симптомів.

Як концепції провідних психодинамічних теоретиків (О. Кернберга, Н. Мак-Вільямс, Г. Кохута, Д. Гілла та ін.) узгоджуються або суперечать одна одній у розумінні цих рівнів. Як рівні організації пов'язані з використанням захисних механізмів, внутрішніми конфліктами, переживанням втрати та психотравмами? [2].

Р. Спітц, Дж. Боулбі досліджували внутрішні конфлікти, що виникають унаслідок порушення прив'язаності: втрата, ізоляція. Їхні висновки дали змогу пов'язати ранні травми з рівнем організації особистості в майбутньому.

Х. Когут досліджував внутрішні конфлікти як взаємозв'язок з недостатнім розвитком «Я», особливо на прикордонному рівні організації особистості. Підкреслював роль емпатичного відгуку з боку батьків у формуванні цілісної особистості [2].

Дослідження психологічних захистів на рівнях організації особистості – це автоматичні несвідомі механізми, які зменшують тривогу, допомагають впоратись із конфліктами, втратами, болем. На різному рівні організації ми бачимо різні прояви, як-от на невротичному рівні відображається використання зрілих захистів, таких як гумор, інтелектуалізація, сублімація.

На прикордонному рівні відбувається розщеплення «все добре» або «все погано», спостерігаємо проєкцію, у якій відбувається приписування своїх почуттів іншим, заперечення. На психотичному рівні можемо спостерігати регресію, втечу у фантазію, психотичне заперечення реальності.

А. Фрейд досліджувала питання захисних механізмів на невротичному рівні організації особистості та дійшла висновків, що відбувається класична систематизація механізмів

захисту, як-от витіснення, проєкція, ізоляція. Розглядала захисні механізми як адаптаційні засоби «Его» [3].

Дж. Вайлант, досліджуючи захисні механізми на всіх рівнях організації особистості, дійшов висновку, що ми можемо спостерігати ієрархію захистів – від примітивних до зрілих. Запропонував практичну класифікацію: примітивні (розщеплення, проєкція), невротичні (ізоляція, інтелектуалізація), зрілі (альтруїзм, гумор, сублімація).

Г. Габбард розглядав психологічні захисти на праці прикордонних та нарцисичних розладів. Він описує типові патерни захистів у клінічних групах: прикордонні, антисоціальні, істеричні тощо [3].

Вивчення рівнів організації особистості та їх розгляд вивчав О. Кернберг. Виокремив три основні рівні: психотичний, прикордонний та невротичний. Невротичний рівень особистості має інтегроване, стабільне «Я», внутрішні конфлікти виникають, але їх можна усвідомити й опрацювати. Емоційна регуляція працює досить ефективно, захисні механізми більш адаптивні (наприклад, витіснення, раціоналізація). Відносини з іншими реалістичні, навіть якщо часом виникають труднощі.

Прикордонний рівень, за О. Кернберг, відображається та характеризується нестабільністю і частковою диференціацією «Я», притаманні часті зміни настрою, імпульсивність, труднощі з контролем емоцій.

Відбуваються певні захисні механізми, як-от проєкція, розщеплення, ідеалізація та знецінення інших. Відносини з оточенням нестабільні, схильні до «чорно-білого» сприйняття людей. Вивчення психотичного рівня організації особистості відображається низьким рівнем інтеграції особистості, розладами реального сприйняття світу та галюцинаціями, відсутністю захисних механізмів; сприйняття світу та себе дуже спотворене [4].

Н. Мак-Вільямс також розглядала та вивчала різні рівні організації особистості, вона спиралася на роботи О. Кернберг, але подала їх у більш доступній та клінічно орієнтованій формі. Вона виокремлює три основні рівні (структурні рівні), які описують глибину інтеграції особистості: невротичний рівень – інтегроване «Я» (сильна ідентичність,

стабільне уявлення про себе та інших), усвідомлення внутрішніх конфліктів.

Реальність сприймається адекватно. Захисні механізми – вищого рівня (витіснення, ізоляція, інтелектуалізація). Стосунки – сталі, емоційно зрілі. Прикордонний рівень досліджувала, що в людей часткове розщеплення «Я». Труднощі в ідентичності, нестабільне уявлення про себе й інших. Використання примітивних захистів (розщеплення, проєкція, заперечення) [5].

Реальність збережена, але часто спотворюється в емоційно заряджених ситуаціях. Стосунки емоційно насичені, але нестабільні, з коливаннями між ідеалізацією й знеціненням. Дослідження психотичного рівня організації особистості передбачало виявлення дезорганізованого «Я». Суттєве порушення тестування реальності. Первинні (примітивні) захисти – заперечення, проєктивна ідентифікація, фантазії. Тяжка дезорганізація мислення, порушення ідентичності. Межа між внутрішнім і зовнішнім світом стерта [6].

Здатність саморегуляції різних рівнів організації особистості в психодинамічній парадигмі. Саморегуляція – це здатність особистості усвідомлювати, керувати й модулювати свої емоційні стани, поведінку та імпульси, щоб досягати внутрішньої стабільності та адаптації до зовнішніх умов.

3. Фройд розглядав саморегуляцію як функцію Его, яке намагається врівноважити імпульси Ід і вимоги Супер-его з реальністю. Також він дійшов висновку, що основи розуміння внутрішніх конфліктів та механізмів захисту – частина саморегуляції [1].

А. Фройд досліджувала механізми психологічного захисту як засоби саморегуляції. Вона дослідила, що діти та дорослі використовують захисні механізми для підтримки емоційного балансу.

Г. Зелє вивчав саморегуляцію як здатність організму підтримувати гомеостаз у відповідь на стресори (через адаптацію, виснаження тощо). А. Бандура дійшов висновку, що саморегуляція пов'язана зі здатністю до самоспостереження, самооцінки й самопідкріплення. Люди навчаються регулювати свою поведінку через моделювання та зворотний зв'язок [3].

Р. Баумайстер розглядав саморегуляцію як обмежений ресурс, який вичерпується при тривалому використанні. Люди мають «резерв вольових сил», і при перевантаженні – здатність до самоконтролю знижується.

Дж. Гросс визначив п'ять етапів, на яких можлива регуляція емоцій: ситуаційний вибір, модифікація ситуації, сприйняття, когнітивна переоцінка та стримування емоційного вираження [4].

Р. Девідсон. Саморегуляція залежить від мозкових структур, насамперед префронтальної кори та амігдали. Медитація, майндфулнес, емоційна грамотність підсилюють нейронні механізми саморегуляції.

Д. Гоулман. Саморегуляція є складником емоційного інтелекту, разом з усвідомленням себе, мотивацією, емпатією та соціальними навичками [7].

Прояви рівнів організації особистості та їх вплив на саморегуляцію. В особистостей, які мають невротичний рівень організації особистості, саморегуляція є складником емоційного інтелекту, разом з усвідомленням себе, мотивацією, емпатією та соціальними навичками. Особистості, які мають прикордонний рівень організації особистості, здатні до саморегуляції фрагментарно. Часті емоційні зриви, нестійка самооцінка, залежність від зовнішньої регуляції саме від інших людей [8].

В особистостей, які мають психотичний рівень організації, саморегуляція майже відсутня. Імпульси домінують. Его ослаблене. Часті регресивні стани [2].

Мотивація формується і підтримується також через механізми психологічного захисту. На зрілих рівнях особистості здатна перетворювати фрустрацію на зусилля (наприклад, через сублімацію чи альтруїзм). На нижчих рівнях активуються примітивні захисти, які не лише перекручують мотиваційні імпульси, а й перешкоджають розвитку вольової сфери, блокуючи можливість витримувати напругу та розчарування [9].

Це складна проблема для психотерапії, захисні механізми ускладнюють роботу проживання втрати в людей з різними рівнями організації особистості.

На невротичному рівні легше працювати з втратою, тому що відбувається усвідомлення

втрата та ситуації як такої, захисні механізми можуть працювати як сублімація та витіснення, але людина свідомо готова працювати та проживати втрату [8].

У терапії важливо працювати з почуттями провини, люди усвідомлюють, що можливо через них сталася трагедія, працювати з почуттями провини та незавершеними справами, також може відбуватися ідеалізація померлого, згадування найкращих сторін людини, з'являється сум та печаль, відбувається проживання горя.

Завдання терапії: інтеграція досвіду втрати, знаходження нових сенсів, збереження зв'язку з втраченим об'єктом у символічній формі [7].

Інтеграція досвіду втрати. Завдання психолога – допомогти людині визнати факт втрати. Це може бути смерть, втрата дому, стосунків, ідентичності. Завдання терапії – допомогти клієнту не витіснити біль, а поступово інтегрувати його у власну історію життя. Тут важливе створення безпечного простору, де клієнт може дозволити собі говорити про втрату, не боячись засудження. Терапевт допомагає людині зіткнутися з емоціями, як-от смуток, гнів, безсилля, провина, але в контрольованій та безпечній формі.

Знаходження нових сенсів. Втрата завжди змінює життєву картину світу. Завдання терапії – допомогти людині побачити, що життя триває і воно може мати нові цінності та орієнтири. Питання, які можна використовувати, та що важливе з цього досвіду ви хочете зберегти у своєму житті?. Що ви можете зробити для себе, щоб продовжувати жити далі? Тут підходять техніки логотерапії Франкла, а саме пошук сенсу в стражданні, переосмислення досвіду втрати як можливості для зростання [8].

Збереження «зв'язку» з втраченим об'єктом у символічній формі. Повністю відпустити втрату неможливо і не завжди потрібно. Завдання психолога – допомогти людині створити символічний зв'язок, який дозволить залишати в пам'яті та житті те, що було значущим. Наприклад: написання листа втраченій людині чи дому, який залишився в окупації; створення фотоальбому чи щоденника пам'яті; символічні ритуали (свічка, дерево пам'яті, малюнок); пошук рис втраченого

об'єкта у власному житті («я продовжую це через себе»). Це дає змогу клієнту не заперечувати втрату, але й не обривати зв'язок різко, що знижує травматичний вплив [9].

Стабілізація стану – навчання технік саморегуляції, заземлення, безпечного контейнування емоцій. Розвиток підтримувальних стосунків – акцент на соціальній підтримці, пошук людей та груп, де клієнт відчуває себе не самотнім. Актуалізація ресурсів, допомога знайти внутрішні та зовнішні ресурси, як-от цінності, хобі, нові ролі, які підтримують людину в процесі адаптації [6].

Проживання втрати на прикордонному рівні відбувається в частковій інтеграції ідентичності, схильність до «чорно-білих» оцінок. Використання примітивних захистів: розщеплення, проєкція, ідеалізація або знецінення. Відбувається емоційна нестабільність, високий ризик суїцидальності. Переживання втрати може провокувати відчуття покинутості, тотальної пустоти. Завдання психолога – у стабілізації, саме в підтримці «Я», допомога витримувати амбівалентність («люблю і злюся», «сумую і ображаюсь»). Проживання втрати відбувається в емоційній нестабільності. Людина переживає втрату у формі дуже сильних, накривальних емоцій, як-от сильний плач, агресія, почуття покинутості [9].

Емоції мають гойдалки – від відчаю й туги до злості й відчуття порожнечі.

Дієві механізми захисту, як-от розщеплення «або все добре, або все жахливо», ідеалізація чи знецінення, проєкція. Через це людина може говорити: «Мій дім був ідеальним, а тепер нічого не має сенсу» або «Всі винні, що я втратила».

Ідентичність. На прикордонному рівні ідентичність ще недостатньо інтегрована. Втрата може сприйматися як втрата частини себе: «Без цього я ніхто», «Разом із домом зникла і моя безпека» [10].

Стосунки з іншими. Людина схильна відчувати страх покинутості, тому може або надмірно чіплятися, або різко відштовхувати навіть близьких. Це ускладнює отримання підтримки від оточення.

Завдання терапії при втраті на прикордонному рівні. Стабілізація. Перше завдання терапевта – створити відчуття безпеки. Викорис-

товують техніки заземлення, контейнерування емоцій, тілесні практики, дихання. Важливо, щоб клієнт міг повертатися у «тут і тепер», бо інакше його накривають флешбеки й емоційні хвилі [9].

М'яка робота з емоціями. Дозволити людині виразити біль (сльози, гнів), але поступово навчати регуляції, щоб це не руйнувало. Важливо називати емоції словами «Тобі боляче», «Ти злишся, бо це несправедливо». Це підтримує інтеграцію досвіду.

Нормалізація почуттів. Людина на прикордонному рівні часто думає, що її реакції «ненормальні». Завдання терапевта – показати, що це природні переживання втрати [10].

Формування символічного зв'язку з втраченим. Це особливо важливо, бо прикордонна особистість часто відчуває «порожнечу» без об'єкта. Допомагають символічні дії: написання листа дому чи людині, створення пам'ятного предмета, фотографії, ритуали пам'яті.

Робота з розщепленням. Завдання психолога – допомогти клієнту побачити, що втрачене мало – і хороше, і складне, – а життя після втрати теж може містити біль і надію. Це сприяє інтеграції досвіду та розвитку більш зрілих захистів [9].

Поступове введення сенсів. Коли стан стабілізується, терапевт допомагає знайти маленькі нові сенси: щоденні радості, відчуття контролю.

Завдання терапії – поступове інтегрування протилежних почуттів, навчання регуляції афектів, формування більш стабільної ідентичності.

На психопатичному рівні відбувається фрагментована ідентичність. Викривлене сприйняття реальності, порушення мислення. Використання примітивних захистів: заперечення, всемогутній контроль, розщеплення реальності [10].

Робота з втратою відбувається з тим, що втрата може переживатися як катастрофа, що руйнує базове відчуття існування. Є ризик розвитку психотичних епізодів, таких як марення, галюцинації, регресія.

Психотерапія відбувається лише в підтримувальній формі та як фармакотерапія [9].

Завдання терапії – підтримка базового контакту з реальністю, створення безпечних меж,

поступове формування здатності символізувати втрату.

Висновок. У результаті проведеного теоретичного аналізу встановлено, що рівні організації особистості відіграють ключову роль у формуванні здатності до саморегуляції, адаптації до стресових подій, переживання втрат і психотравм. Психодинамічний підхід дає змогу глибше зрозуміти внутрішню структуру особистості, механізми її захисту та емоційної регуляції в умовах кризи. Виявлено, що невротичний рівень організації особистості характеризується інтегрованим «Я», зрілими захисними механізмами (раціоналізація, сублімація), адекватною саморегуляцією та здатністю усвідомлювати внутрішні конфлікти.

Прикордонний рівень супроводжується частковою інтеграцією особистості, нестійкістю в стосунках, емоційною нестабільністю, переважанням примітивних захистів (розщеплення, проєкція), зниженою здатністю до саморегуляції та підвищеною вразливістю до втрат.

Психотичний рівень виявляє значну дезорганізацію «Я», порушення сприйняття реальності, відсутність ефективної саморегуляції та домінування примітивних захистів (заперечення, фантазії, регресія).

Також важливо усвідомлювати ієрархію захисних механізмів, що можуть бути як адаптивними, так і дезорганізуючими, залежно від рівня особистісної інтеграції. Розуміння цих процесів надає широкі можливості для індивідуалізованої психологічної допомоги, спрямованої на розвиток саморегуляції, емоційної зрілості та психічної стійкості особистості.

Урахування рівнів організації особистості в психодинамічному підході є теоретично та практично цінним у процесі психологічної підтримки, психотерапії, а також у профілактиці дезадаптаційних реакцій в умовах травматичних життєвих подій.

У дослідженні рівнів організації особистості в контексті психодинамічного підходу окреслено важливість глибинного розуміння внутрішнього психічного устрою людини, особливо в умовах переживання стресу, втрати та травматичних подій, пов'язаних із воєнною ситуацією в Україні. Аналіз структур особис-

тості на невротичному, прикордонному та психотичному рівнях дає змогу не лише класифікувати клінічні прояви, а й виявити дієві індивідуальні механізми адаптації, психологічні захисти, а також вплив раннього досвіду на формування особистості.

Психодинамічна парадигма, що містить роботи О. Кернберга, Н. Мак-Вільямс, Г. Кохута, А. Фрейд, Дж. Вайланта та інших, створює наукову основу для вивчення інтеграції «Я», природи внутрішніх конфліктів, розвитку захисних механізмів

і структури прив'язаності. Це дає змогу краще зрозуміти, чому в одних осіб розвивається стійкість до стресу, а в інших – дезорганізація або регрес.

Отже, вивчення рівнів організації особистості є не лише теоретично цінним, а й практично значущим: воно відкриває шлях до побудови ефективних стратегій психологічної підтримки, розвитку адаптивного потенціалу особистості, зниження впливу травматичного досвіду та підвищення психічної стійкості в умовах кризи.

Список використаних джерел

1. Антоненко В. М. Психодинамічні аспекти розвитку особистості. *Вісник психології та педагогіки*. 2021. Вип. 12 (2), С. 45–53. URL: <http://psychologyjournals.ua/herald>.
2. Богданова Л. П. Рівні організації особистості та психологічне здоров'я. *Психологія особистості*. 2020. Вип. 15. С. 78–89. URL: <http://personalitypsyjournal.ua>.
3. Гаврилюк О. С. Психодинамічні механізми захисту в адаптації особистості. *Український журнал психотерапії*. 2019. Вип. 6. С. 23–31. URL: <http://ujpsychotherapy.ua>.
4. Денисенко С. Ю. Клінічні підходи до вивчення прикордонних особистісних структур. *Практична психологія*. 2022. Вип. 10 (3). С. 12–21. URL: <http://practicalpsychology.ua>.
5. Коваленко М. В. Інтегративний підхід у психодинамічній психотерапії. *Психологічний часопис*. 2020. Вип. 14. С. 34–44. URL: <http://psychjournal.ua>.
6. Литвиненко Т. І. Психодинамічний аналіз рівнів організації особистості у дорослих. *Психологія та освіта*. 2021. Вип. 28. С. 56–66. URL: <http://psyedu.ua>.
7. Орловська Н. М. Механізми психологічного захисту та структурна організація особистості. *Соціальна психологія та особистість*. 2020. Вип. 7. С. 15–26. URL: <http://socialpsych.ua>.
8. Петренко Ю. С. Прикордонна організація особистості: теоретичні та практичні аспекти. *Клінічна психологія в Україні*. 2019. Вип. 5. С. 44–539.
9. Романенко А. В. Особливості подолання втрати у різних рівнях організації особистості. *Журнал психологічних досліджень*. 2022. Вип. 11 (1). С. 88–97. URL: <http://psychresearch.ua>.
10. Шевченко І. О. Психодинамічні підходи до оцінки особистісних структур. *Вісник психотерапії*. 2018. Вип. 3. С. 7–16. URL: <http://heraldpsychotherapy.ua>.

References

1. Antonenko, V. M. (2021). Psykhodynamichni aspekty rozvytku osobystosti [Psychodynamic Aspects of Personality Development]. *Visnyk psykholohii ta pedahohiky*, 12 (2), 45–53. Retrieved from: <http://psychologyjournals.ua/herald>
2. Bohdanova, L. P. (2020). Rivni orhanizatsii osobystosti ta psykholohichne zdorovia [Levels of Personality Organization and Psychological Health]. *Psykholohiia osobystosti*, 15, 78–89. Retrieved from: <http://personalitypsyjournal.ua>
3. Havryliuk, O. S. (2019). Psykhodynamichni mekhanizmy zakhystu v adaptatsii osobystosti [Psychodynamic Defense Mechanisms in Personality Adaptation]. *Ukrainskyi zhurnal psykhoterapii*, 6, 23–31. Retrieved from: <http://ujpsychotherapy.ua>
4. Denysenko, S. Yu. (2022). Klinichni pidkhody do vyvchennia prykordonnykh osobystisnykh struktur [Clinical Approaches to the Study of Borderline Personality Structures]. *Praktychna psykholohiia*, 10 (3), 12–21. Retrieved from: <http://practicalpsychology.ua>
5. Kovalenko, M. V. (2020). Intehrativnyi pidkhid u psykho-dynamichnii psykhoterapii [Integrative Approach in Psychodynamic Psychotherapy]. *Psykholohichniy chasopys*, 14, 34–44. Retrieved from: <http://psychjournal.ua>
6. Lytvynenko, T. I. (2021). Psykho-dynamichniy analiz rivniv orhanizatsii osobystosti u doroslykh [Psychodynamic Analysis of Personality Organization Levels in Adults]. *Psykholohiia ta osvita*, 28, 56–66. Retrieved from: <http://psyedu.ua>

7. Orlovska, N. M. (2020). Mekhanizmy psikhologichnoho zakhystu ta strukturna orhanizatsiia osobystosti [Psychological Defense Mechanisms and Structural Organization of Personality]. *Sotsialna psikhologhiia ta osobystist*, 7, 15–26. Retrieved from: <http://socialpsych.ua>
8. Petrenko, Yu. S. (2019). Prykordonna orhanizatsiia osobystosti: teoretychni ta praktychni aspekty [Borderline Personality Organization: Theoretical and Practical Aspects]. *Klinichna psikhologhiia v Ukraini*, 5, 44–53.
9. Romanenko, A. V. (2022). Osoblyvosti podolannia vtraty u riznykh rivniakh orhanizatsii osobystosti [Features of Coping with Loss at Different Levels of Personality Organization]. *Zhurnal psikhologichnykh doslidzhen*, 11 (1), 88–97. Retrieved from: <http://psychresearch.ua>
10. Shevchenko, I. O. (2018). Psykho-dynamichni pidkhody do otsinky osobystisnykh struktur [Psychodynamic Approaches to the Assessment of Personality Structures]. *Visnyk psykhoterapii*, 3, 7–16. Retrieved from: <http://heraldpsychotherapy.ua>

Надійшла 30.08.2025

Прийнята 21.09.2025

Опублікована 15.10.2025